

Йосип Матвійович Ланг, – Joseph Lang, – німець родом із Фрейбурга в Бризгау. З 1793 по 1798 рік навчався в Фрейбургському університеті філософії та правознавства. Після закінчення університету працював у тому ж університеті репетитором філософії та математики. У 1795 році йому було доручено (через хворобу штатного професора математики) викладати цю науку.

У 1803 році (11 квітня) в житті Й.М. Ланга відбуваються значні зміни. Разом з іншими викладачами-іноземцями його було запрошено до Харківського університету. Перша посада – ад'юнкт філософських та математичних наук. У 1809 році був обраний Радою університету екстраординарним професором філософії, у 1812 році тією ж радою був назначений ординарним професором університету.

Хороша освіта та різностороння підготовка Й.М. Ланга дозволила виконувати в університеті низку обов'язків, у тому числі значних. Так, за вибором Ради університету, з дня відкриття його до 1812 року він виконував обов'язки (займав посаду) секретаря морально-політичного відділення; з 1807 року за сумісництвом виконував обов'язки (займав посаду) суббібліотекаря.

В історичних довідках та записках університету знаходимо, що Й.М. Ланг був «захисником свободи» в усіх її проявах життя цивільного, соціального й особливо розумового. Також зазначається, що Й.М. Ланг надрукував актову промову про вивчення політичних та юридичних наук в університеті. Він мав позитивні якості викладача університету при відвідуванні училищ, що мало велике значення для підготовки «задовільних вчителів».

У період свого перебування в Харкові Й.М. Ланг видав два твори:

- 1) *Meber der obersten Grundsatz der politischen Oeconomie. Von Yoseph Lang. Riga 1807.*
- 2) *Grundlinien der politischen Aritmetik. Charkow Universitats – Buchdruckerey, 1811.*

Узагалі, в Харківському університеті Й.М. Ланг проявляв себе як «неспокійний іноземець», виявив значну енергію у відстоюванні прав та свобод викладачів. Примітний факт: отримання догани з попередженням про

притягнення до суду у майбутньому (в університеті діяв власний суд) за підпис листа проти чиновника Дуніна-Борковського (експедитор канцелярії, чиновник), якого було послано до м. Курськ, де звільнили декількох учителів. Рада Харківського університету відмінила це рішення (мала на це право), але міністр відмінив рішення Ради університету, та послав туди Дуніна-Борковського. Й.М. Ланг був незгодний із таким рішенням міністра, але протистояти натиску чиновників не зміг, за що й був покараний. Як стверджує В.Ф. Левитський, Й.М. Ланг був звільнений з університету за рішенням пана міністра духовних справ і народної освіти 26 серпня 1819 року за самовільний від'їзд за кордон: «уволен без аттестата».

Науковий світогляд Йосипа Матвійовича Ланга трактує політичну економію у тісному зв'язку з політичною арифметикою, підкреслюючи тісний зв'язок якісних та кількісних явищ. Й.М. Ланг вважає однією частиною політичної економії таку, що має завдання вивчення явищ господарського обороту: кількості вироблених продуктів, цін на них та вартості виробництва, співвідношення між чистим та валовим доходом тощо, які допускають кількісний вимір цих явищ та процесів.

У своїх лекціях професор Ланг Й.М. широко користувався алгебраїчними та арифметичними формулами для тлумачення цієї категорії явищ. Тому проф. Й.М. Ланга можна вважати фундатором математичної школи, видатними діячами якої згодом стали Джевонс, Вальрас; у Росії таким представником був Ю. Жуковський.

Теоретичним джерелом його наукових поглядів була *теорія загальної рівноваги та принцип взаємозалежності потоків товарів та грошей у ринковій економіці*. У заключних зауваженнях та примітках Й. Ланга до промови, яку він проголосив у 1814 році у Харківському університеті (видана у 1815 році), Й. Ланг побудував свою модель «Економічної таблиці». Вона включала три економічних сектора (у майбутньому Й. Ланг звів її до чотирьох секторів):

- 1) клас первинних виробників (clase productive);
- 2) технічні виробники (technische productive);

- 3) комерційні виробники;
- 4) політичний клас (clase propriétaire).

Головна заслуга Ланга полягає у застосуванні *кількісного емпіричного аналізу економічної системи*.

Саме його матриці стали у подальших дослідженнях першим кроком у використанні теорії загальної рівноваги, зокрема, використаної спочатку К. Марксом, згодом В. Леонтьєвим у його моделі «input – output» (затрати – випуск). На базі його моделі був побудований перший в історії міжгалузевий баланс (1925), що дало змогу розвернути в колишньому СРСР та в інших країнах (Польща – Й. Ланге) широкі дослідження кількісного вирішення економічних питань розвитку. Чисельне вирішення великих систем і кількості рівнянь з такою ж кількістю невідомих надавало можливостей урядам багатьох країн ставити і вирішувати питання прогнозування власного економічного розвитку. Не випадково питання міжгалузевих досліджень активно вивчали у таких країнах, як Норвегія, Данія, Голандія, Італія, Англія, Японія, Канада, Австралія та навіть у низці латиноамериканських країн.

(зі статті автора проф., д.е.н. В.В. Глуценко)